

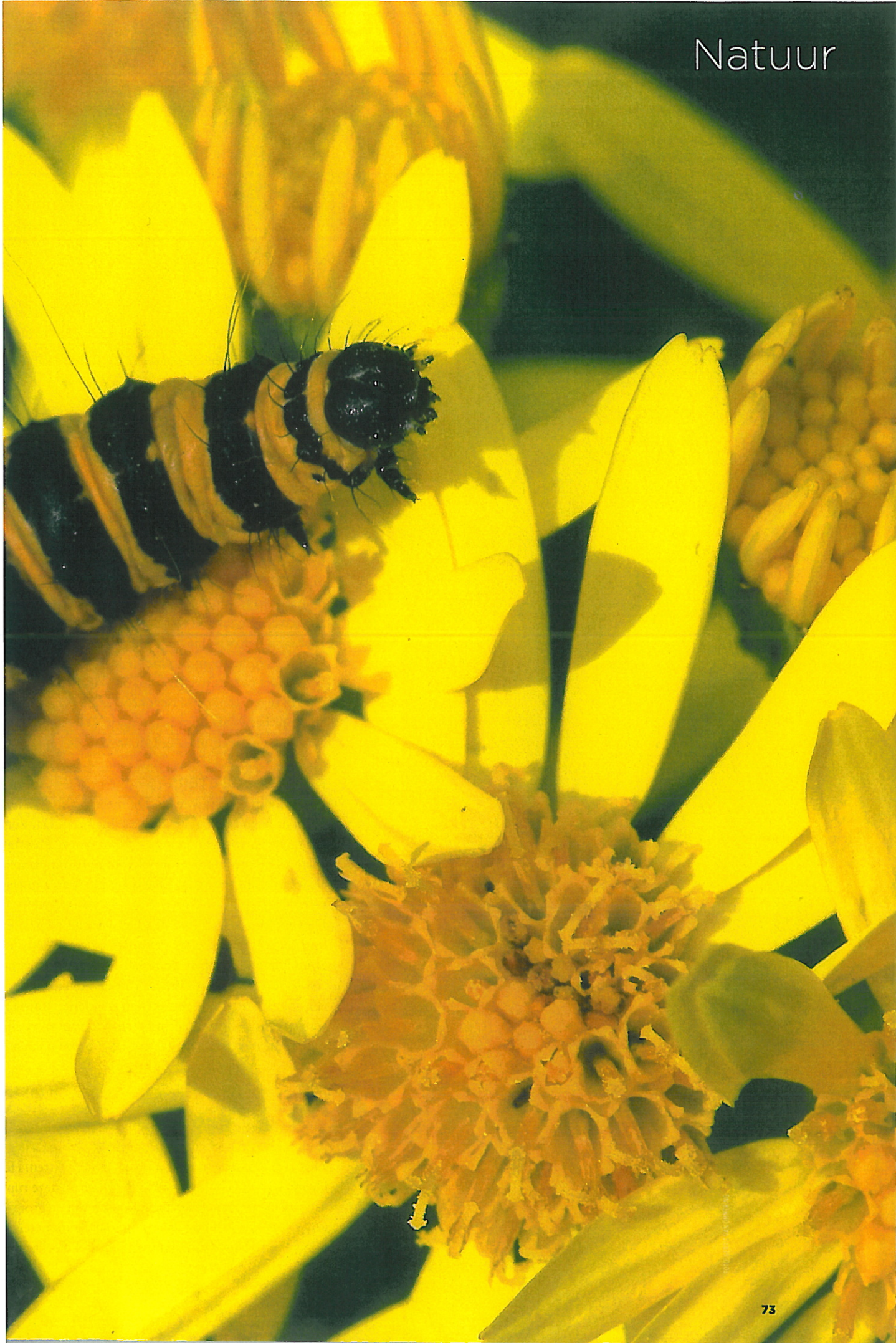
Kieskeurig en weerbaar: de rups

Zonder rupsen geen vlinders. Maar de rups is een smakelijk prooidier en moet zich veel belagers van het lijf houden. Daarom gooit hij bijzondere wapens in de strijd.

Tekst: Ineke Koopmans - De Vlinderstichting

Vooraf op struikheide kom je de kleine nachtpauwoog tegen

Stekelig haren beschermen de plakker tegen belagers

De eekhoornvlinder dankt zijn naam aan zijn uiterlijk in het rupsenstadium.

Het leven van een rups is eenvoudig. Want als hij uit zijn eitje kruipt wil hij maar één ding: eten! Dat doet hij dan ook zijn hele leven lang. Hierdoor groeit een rups razendsnel. Anders dan bij mensen, groeit de huid van een insect niet mee. En dus past de rups na verloop van tijd niet meer in zijn eigen vel. Daarom ondergaat hij gedurende zijn leven een aantal vervellingen. Zijn oude jasje barst open en daaronder bevindt zich een nieuw, ruimer rupsenvel. Dit gebeurt vier of vijf keer in een heel rupsenleven. Hoe lang dat rupsenleven duurt, is afhankelijk van de soort. De rups van het bont zandoogje bijvoorbeeld, leeft erg lang. Deze soort overwintert als rups en wordt een aantal maanden oud. In tegenstelling tot bijvoorbeeld de citroenvlinder, die je vroeg in het voorjaar al tegenkomt. Deze soort overwintert als vlinder en leeft maar enkele weken als rups.

KIESKEURIGE ETERS

Rupsen zijn erg kieskeurig. De meeste vlinders leggen hun eitjes daarom op zogeheten waardplanten. Dat zijn planten die later als voedsel dienen voor de rups. Meestal zijn dit wilde plantensoorten, maar ook sommige tuinplanten worden als waardplant gebruikt. Elke soort heeft zo zijn eigen voorkeur.

De vlindermoeder zoekt de plant waarop ze haar eitjes legt heel zorgvuldig uit, zodat de rupsen direct voedsel hebben als ze uit hun eitje kruipt. Sommige rupsen eten uitsluitend van één soort waardplant. Andere rupsen eten alleen planten uit één familie, zoals de rupsen van de kleine vuurvlinder, die verschillende soorten zuring eten. De rupsen van het bruin zandoogje eten vrijwel alle soorten grassen en zijn helemaal niet kieskeurig.

KLEINE VOS

Rupsen van de kleine vos, dagpauwoog, landkaartje en atalanta leven uitsluitend van grote brandnetel. Als je goed kijkt zie je soms de zwarte rupsen op de planten zitten. Het boomblauwtje heeft weer een heel andere smaak: deze rupsen houden van klimop, heide en hulst. Rupsen van de grote beer eten van diverse kruidachtige planten, zoals brandnetel en zuring. Soms eten ze ook van kruipwilg en gekweekte planten en struiken.

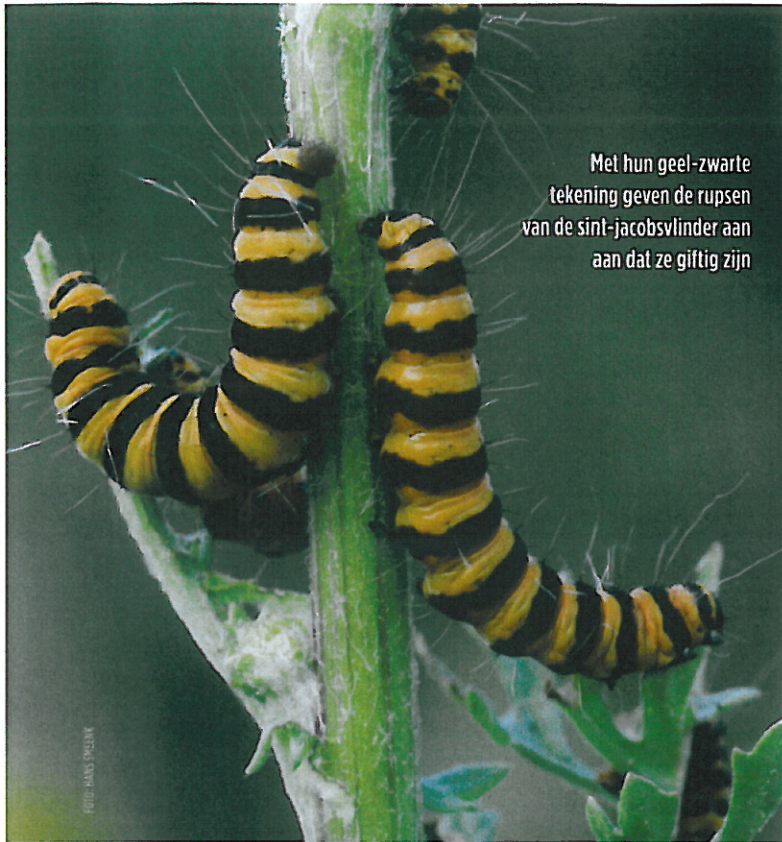

De planten
waarop de
vlinder haar
eitjes legt,
dienen als
voedsel voor de
rups

Rups van de koninginpage is
overdag een actieveling

Met hun geel-zwarte tekening geven de rupsen van de sint-jacobsvlinder aan aan dat ze giftig zijn

De wolfsmelkpijlstaart komt tegen aan de kust en bij rivieren

Pijlstaarten, zoals de ligusterpijlstaart, hebben een 'pijlkje' op hun achterwerk

Vlindernet

Een rups gevonden, maar geen idee welke het is? Neem dan eens een kijkje op www.vlindernet.nl van De Vlinderstichting. Met het handige rupsenzoeksysteem kom je aan de hand van enkele vragen aan de weet welke rups je hebt gezien.

De Vlinderstichting beschermt vlinders

In Nederland komt de leefomgeving van veel vlinders, en hun rupsen, in de knel. De Vlinderstichting doet er alles aan om ze te beschermen. Dat is hard nodig, want veel bedreigde vlindersoorten in kleine leefgebieden balanceren op de rand van uitsterven. En weg is weg! Je kunt De Vlinderstichting steunen. Meer weten? Kijk op www.vlinderstichting.nl.

ETEN EN GEGETEN WORDEN

Er zijn veel dieren die graag een rups verschalken. Koolmezen met jongen kunnen tot tweeduizend rupsen per dag verorberen. Veel jonge vogels hebben rupsen als voedsel. Rupsen zijn een belangrijke schakel in de voedselketen.

Een rups gebruikt allerlei trucs om zijn vijanden te ontlopen. Camouflage is een bekende. De rups van de perentak - een nachtvlinder - is nauwelijks van een takje te onderscheiden. Sommige soorten zijn juist opvallend gekleurd of getekend, om te waarschuwen dat giftig zijn, zoals de zwart-geel gestreepte rupsen van de sint-jacobsvlinder, ook wel zebrarups genoemd. Gedurende hun leven eten deze rupsen van jacobskruiskruid, dat eveneens giftig is.

Zware beharing houdt belagers ook op afstand. De rups van de grote beer is dankzij zijn beharing geen lekker hapje voor een vogel. De zogeheten 'brandharen' van de eikenprocessierups kunnen irritatie veroorzaken, ook bij mensen. Maar de meeste harige rupsen hebben geen brandharen.

KAMELEN EN DRAKEN

Nachtvlinders met namen die tot de verbeelding spreken, hebben die vaak te danken aan hun voorstadium als rups. Wat dacht je van kameel, kleine beer, draak, witte tijger en wit-vladvlinder. Er is een familie met heel harige rupsen, die de 'beren' wordt genoemd. Veel denken mensen dat harige rupsen schadelijk zijn, maar dat geldt alleen voor de processierups met zijn brandharen. In de familie van de pijlstaarten dragen de rupsen een 'pijlkje' op hun achterwerk. Nog steeds is niet duidelijk waar dit aanhangsel nu eigenlijk voor dient.

OP ZOEK NAAR RUPSEN

Rupsen kunnen kun je het hele jaar door op allerlei plaatsen tegenkomen, maar de piek ligt tussen april en september. De meeste rupsen die je in de tuin tegenkomt zijn van (macro)nachtvlinders, waarvan er meer dan 800 soorten in Nederland voorkomen. Je treft ze vaak bij toeval aan, zoals op het moment dat de rups op zoek is naar een geschikte plaats om zich te verpoppen. Iedereen heeft wel eens de rups van de grote beer een fietspad zien oversteken. Vraatsporen in bomen en op struiken verraden ook de aanwezigheid van rupsen. ←